

Instytut Teatralny im Zbigniewa Raszewskiego, Instytut Sławistyki Zachodniej i Południowej Uniwersytetu Warszawskiego, Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej zapraszają do udziału w międzynarodowej konferencji naukowej poświęconej sztuce cyrkowej, która odbędzie się w dniach 6-8 maja.

Cyrk: genealogie, imaginaria, translacje
Międzynarodowa konferencja naukowa

organizowana w ramach cyklu:
„W ŚWIECIE WIDOWISK”

6-8 maja 2020

Instytut Teatralny im Zbigniewa Raszewskiego

Badania nad cyrkiem nie mają w Polsce ugruntowanej pozycji, a jeśli już są podejmowane, to jako uzupełnienie historii kultury popularnej, antropologii widowisk, performatyki, animal studies, studiów miejskich czy filmoznawstwa. Cyrk został niemal całkowicie zdeprecjonowany również w aktualnie obowiązujących, wciąż powielanych hierarchiach i dystynkcjach kulturowych. Tymczasem przeobrażenie się luźnego zbioru „sztuk cyrkowych”, kuglarstwa i dell'arte w wyrazistą instytucję nowożytnego cyrku i w autonomiczną dziedzinę sztuki było jedną z cezur formowania się *modernitas* w obrębie nowoczesnej kultury miejskiej. Umieszczany zazwyczaj najniżej w hierarchii sztuk lub z nich rugowany, cyrk pełnił równocześnie rolę inspirującego repozytorium form. Funkcjonował doraźnie jako laboratorium technologicznych innowacji czy quasi-instytucja edukacyjna. Prekursorsko propagował wzorce nowoczesnego życia: mobilności społecznej, treningu fizycznego i estetyk cielesności, kultu celebrytów i superbohaterów. Odegrał znaczącą rolę w powstaniu nowoczesnych mediów i profesjonalnego sportu.

Proponujemy powrót do wciąż nierozstrzygniętego pytania o pozycję cyrku w środkowoeuropejskiej odmianie nowoczesności. Z jednej strony był on instytucją życia społecznego, podlegającą przeobrażeniom, posiadającą swoją, niedostatecznie opisaną i udokumentowaną, bogatą historię związaną z konkretnymi ludźmi i miejscami. Z drugiej – stanowił rozrastające się wraz z upływem czasu imaginarium: archiwum form, wyobrażeń, wzorców kulturowych, typów symbolicznych i praktyk kulturowych. Cyrk odcisnął swój ślad we wszystkich odmianach sztuk, w każdym niemal rodzaju produkcji artystycznej. Jego cywilizacyjna i kulturowa pozycja opierała się na dynamicznych, niepokojących paradoksach: była wpływowa i marginalna, wzbudzała fascynację, a jednocześnie pogardę. Cyrk stanowił realizację cywilizacyjnego marzenia o sztuce egalitarnej, a zarazem – jak pisze Starobinski w eseju „Wydrwieni zbawcy” – dostarczał nowoczesnemu umysłowi obrazu „hiperbolicznego skoku poza jakikolwiek sens”. Nieistniejąca, a przecież przez wielu uprawiana dziś „cyrkologia” potrafi na nowo rozpalać umysły – w obszarze jej zainteresowania widnieje w końcu długi rejestr aktualnie dyskutowanych tematów, bogaty katalog obsesji współczesności.

Zależy nam, aby konferencja umożliwiła dialog ponad i pomiędzy dziedzinami oraz dyscyplinami; dlatego zapraszamy do udziału badaczy teatru, filozofów, historyków, historyków sztuki, antropologów, socjologów, literaturoznawców, medioznawców, etc.

Tematy:

Cyrk: archaiczność dziś i proto-nowoczesność u narodzin nowoczesności

Cyrk w perspektywie archeologii mediów

Nienapisana historia cyrku w Europie Środkowo-Wschodniej

Cyrkowe mikrohistorie, historie lokalne, historie osobiste

Instytucjonalizacja cyrku, społeczna historia cyrku

Filozoficzne rozważania o cyrku, metafora cyrku w języku filozofów

Cyrkowe języki i formy (przestrzeń, muzyka, obraz)

Osiągnięcia nauki i techniki w cyrku, cyrk a idea postępu

Teatralność cyrku – cyrk w teatrze

Cyrk u narodzin filmu, tańca współczesnego, kabaretu

Cyrk a sport

Cyrk jako archiwum motywów i cytatów dla literatury, teatru, sztuk wizualnych, filmu, komiksu, reklamy, etc.

Religijne korzenie cyrku, cyrk a rytuał

Ideologie polityczne na arenie cyrkowej: cyrk a idea narodowa, podboje kolonialne, faszyzm, cyrk w okresie komunizmu

Kontrkultura i nowy cyrk, cyrk jako sztuka krytyczna

Publiczność w cyrku

Nieoczywiste związki cyrku z karnawalem, ludyczność cyrku

Cyrk jako imaginarium nowoczesności i ponowoczesności: repozytorium symboli fascynujące romantyków i modernistów (Starobiński), impuls dla awangard (Peiper), feeryczne doświadczenie metropolii (Krakauer, Benjamin), jedna z mitologii nowoczesności (Barthes)

Cyrk jako przestrzeń nostalgii, transgresji, panoptikum

Abstrakt zawierający do 300 słów wraz krótkim biogramem prosimy nadsyłać do 16 marca na adresy: gkondrasiuk@instytutteatralny.pl i s.siedlecka@uw.edu.pl.

Termin potwierdzenia udziału w konferencji: 23 marca.

Języki konferencji: polski, angielski.

Obowiązuje opłata konferencyjna: 200 zł (pracownicy naukowci), 100 zł (doktoranci).

Wybrane artykuły zostaną opublikowane w czasopismach punktowanych.

Wybrana bibliografia:

Assael, Brenda, *The Circus and Victorian Society*, Charlottesville 2005.

Biskupski, Łukasz, *Miasto atrakcji. Narodziny kultury masowej na przełomie XIX i XX wieku*, Warszawa 2013.

Bogdan, Robert, *Freak Show. Presenting Human Oddities for Amusement and Profit*, Chicago-London 1990.

Cirkus pictus: zázračná krása a ubohá existence: výtvarné umění a literatura 1800-1950, red. Tomáš Winter, Praha 2017.

Connor, Steven, *Kulturowa historia brzuchomówstwa*, Kraków 2009.

Cyrk w świetle widowisk, red. Grzegorz Kondrasiuk, Lublin 2017.

Danowicz, Bogdan, *Był Cyrk Olimpijski*, Warszawa 1984.

Dudzik, Wojciech, *Struktura w antystrukturze. Szkice o karnawale i teatrze*, Warszawa 2013.

Godlewski, Piotr, *Atletyka pod cyrkowymi namiotami: protosportowy charakter widowisk cyrkowych przełomu XIX i XX w. w Europie Wschodniej*, „Wychowanie Fizyczne i Sport: studia i materiały” 2000, nr 2.

Handelman, Don, *Symbolic types, the body, and circus*, „Semiotica” 85 (3-4), 1991.

Kracauer, Siegfried, *Wędrujący trzej pierroci; Akrobata - ślicznie!; Variete - program dzisiejszy; Jasnowidz w Variete; „Gorączka złota”; „Światła wielkiego miasta”; Triumf Chaplina; O filmie „Cyrk”, „Przegląd Kulturoznawczy” 2011, nr 2.*

Lybeck, Eleanore, *All on Show. The circus in Irish literature and culture*, Oxford 2019.

- Mościcki, Paweł, *Chaplin: przewidywanie terażniejszości*, Gdańsk 2017.
- Muschg, Walter, *Tragiczne dzieje literatury*, Warszawa 2010.
- Nie tylko klaun i tygrys. Szkice o sztuce cyrkowej, red. Małgorzata Leyko, Zofia Snelowska-Stempień, Łódź 2019.
- Rekonfiguracje modernizmu. Nowoczesność i kultura popularna, red. Tomasz Majewski, Warszawa 2009.
- Siedlecka Sylwia, *Ciało narodu. Przypadek artysty cyrkowego Zyszego Breitbarta*, „Kultura Popularna” 2016, 1 (47), s. 91–100.
- Starobinski, Jean, *Portrait de l'artiste en saltimbanque*, Geneve 1970.
- Sulej, Karolina, *Wszyscy jesteśmy dziwni. Opowieści z Coney Island*, Warszawa 2018.
- Sznajderman, Monika, *Błazen. Maski i metafory*, Warszawa 2014.
- Wieczorkiewicz, Anna, *Monstrarium*, Gdańsk 2010.
- Zielinski, Siegfried, *Archeologia mediów: o głębokim czasie technicznie zapośredniczonego słuchania i widzenia*, Warszawa 2010.
- Žene & Cirkus / Women & Circus, red. Ivan Kralj, Zagreb 2011.

